

Nr 60.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående åtgärder i prisreglerande syfte på jordbrukets område jämte i ämnet väckta motioner.

I årets statsverksproposition har Kungl. Maj:t under nionde huvudtiteln föreslagit riksdagen att i avbidan på särskild proposition i ämnet beräkna för budgetåret 1948/49 dels (p. 81) till Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område ett reservationsanslag av 30 000 000 kronor, dels ock (p. 82) till Kostnader i samband med Svenska spannmålsaktiebolagets verksamhet ett reservationsanslag av 65 000 000 kronor.

Sedermera har Kungl. Maj:t i en till riksdagen den 21 maj 1948 avlåten, till jordbruksutskottet hänvisad proposition, nr 275, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag, framlagt de förslag till åtgärder i prisreglerande syfte som framgå av följande i propositionen lämnade

Sammanfattning.

I propositionen föreslås, att jordbruket i enlighet med den överenskommelse, som träffats mellan statens livsmedelskommission och jordbrukets organisationer, skall tillföras en inkomstökning av 163 miljoner kronor. För undvikande av större prisstegringar i konsumentledet föreslås, att av nämnda belopp 120,5 miljoner kronor skola tillskjutas av statsmedel i form av subvention för mejeri- och slaktdjursprodukter. Återstoden skall enligt propositionen komma jordbruket till godo genom prishöjningar. Av beloppet på 120,5 miljoner kronor avses 90 miljoner kronor skola användas för att möjliggöra i stort sett oförändrade priser på mjölk, smör, ost och grädder genom utbetalande av ett mjölkpristillägg med i genomsnitt 70 öre per kilogram mjölkfett från och med den 1 september 1948. Återstående 30,5 miljoner kronor föreslås skola utbetalas i form av statliga pristillägg på slaktdjursprodukter, varigenom priserna på kött och charkuterivaror väntas kunna bibehållas på i stort sett oförändrad nivå. I propositionen framhålles, att en del av sistnämnda belopp kan komma att utbetalas redan sommaren 1948. Vidare föreslås, att ett belopp av 6 miljoner kronor anvisas till förbättring av mjölkhandelns marginaler. Denna summa är avsedd att komma detaljhandeln till godo.

Härjämte framläggas vissa förslag till åtgärder för stödjande av avsättningen av inhemsk ull.

Till Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område äskas för budgetåret 1948/49 ett reservationsanslag av 155 miljoner kronor. Slutligen begäres till Kostnader i samband med Svenska spannmålsaktiebolagets verksamhet dels ett reservationsanslag av 65 miljoner kronor för budgetåret 1948/49 dels ock ett reservationsanslag av 30 miljoner kronor å tilläggsstat för budgetåret 1947/48.

I enlighet med vad i sammanfattningen angivits har Kungl. Maj:t i propositionen föreslagit riksdagen att

dels antaga vid propositionen fogat förslag till förordning angående ändring i och fortsatt giltighet av förordningen den 10 juli 1947 (nr 378) om viss avgift å mjölk, grädde och ost;

dels medgiva Kungl. Maj:t att vidtaga erforderliga åtgärder för reglering under nästkommande regleringsår av produktions- och avsättningsförhållandena på jordbrukets område i huvudsaklig överensstämmelse med i propositionen angivna riktlinjer;

dels medgiva Kungl. Maj:t att i huvudsaklig överensstämmelse med i propositionen förordade grunder vidtaga åtgärder till främjande av ullproduktionen;

dels å riksstaten för budgetåret 1948/49 under nionde huvudtiteln anvisa

a) till *Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område* ett *reservationsanslag* av 155 000 000 kronor;

b) till *Kostnader i samband med Svenska spannmålsaktiebolagets verksamhet* ett *reservationsanslag* av 65 000 000 kronor;

dels ock å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1947/48 under nionde huvudtiteln till *Kostnader i samband med Svenska spannmålsaktiebolagets verksamhet* anvisa ett *reservationsanslag* av 30 000 000 kronor.

Vid propositionen fogat författningsförslag och motsvarande delar av de nu gällande bestämmelser förslaget berör äro av följande lydelse.

F ö r s l a g

till

förordning angående ändring i och fortsatt giltighet av förordningen den 10 juli 1947 (nr 378) om viss avgift å mjölk, grädde och ost.

Härigenom förordnas *dels* att 1, 2 och 4 §§ förordningen den 10 juli 1947 om viss avgift å mjölk, grädde och ost, vilken förordning gäller till och med den 31 augusti 1948, skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives, *dels* att förordningen i sålunda ändrat skick skall äga fortsatt giltighet till och med den 31 augusti 1949.

(Gällande lydelse.)

(Föreslagen lydelse.)

1 §.

Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bemyndigande, statens livsmedelskommission må, i den mån så prövas erforderligt för att åstadkomma en utjämning av intäkterna från olika grenar av mejerirörelse, förordna, att särskild avgift (utjämningsavgift) skall upptagas för mjölk, grädde och ost, som från mejeri försäljes till annan än mejeri, samt för grädde och ost, som vid mejeri användes för tillverkning av glass respektive smältost.

Med mejeri — — — 1936 (nr 174).

Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bemyndigande, statens livsmedelskommission må, i den mån så prövas erforderligt för att åstadkomma en utjämning av intäkterna från olika grenar av mejerirörelse, förordna, att särskild avgift (utjämningsavgift) skall upptagas för mjölk, grädde och ost, som från mejeri levereras till annan än mejeri eller av mejeri användes för tillverkning av andra varor än smör, grädde och ost.

Med mejeri — — — 1936 (nr 174).

2 §.

I den utsträckning Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bemyndigande, livsmedelskommissionen förordnar skall utjämningsavgift upptagas jämväl för mjölk, grädde och ost, som från mjölkproducent försäljes till annan än mejeri.

I den utsträckning Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bemyndigande, livsmedelskommissionen förordnar skall utjämningsavgift upptagas jämväl

a) för margarinost, som säljes av annan tillverkare än mejeri; samt

b) för mjölk, grädde och ost, som från mjölkproducent säljes till annan än mejeri.

4 §.

Utjämningsavgift skall erläggas, i fall som avses i 1 § av mejeriet och i fall som avses i 2 § av mjölkproducenten eller, där varan försäljes till företag som idkar handel med mjölk eller mejeriprodukter, av köparen.

Utjämningsavgift skall erläggas, i fall som avses i 1 § av mejeriet, i fall varom förmäles i 2 § a) av tillverkaren samt i fall som i 2 § b) sägs av mjölkproducenten eller, där varan säljes till företag som idkar handel med mjölk eller mejeriprodukter, av köparen.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 1948.

I samband härmed har utskottet till behandling förehaft följande motioner, nämligen

1) II: 606 av herrar *Rubbestad* och *Werner*, vari hemställt, att riksdagen måtte besluta, att de överenskomna höjda produktpriserna skola få slå igenom i det allmänna prisläget, och med hänsyn härtill avslå Kungl. Maj:ts förslag om subventioner till konsumenterna på grund av dessa höjda priser;

2) II: 607 av herrar *Karlsson* i Stuvsta och *Hagberg* i Luleå, vari hemställt, att riksdagen, med bifall till Kungl. Maj:ts proposition nr 275 i övrigt, måtte besluta

a) att den mellan statsmakterna och jordbrukarnas organisationer överenskomna inkomstförbättringen om 163 miljoner kronor i sin helhet måtte utgå av statsmedel;

b) å riksstaten för budgetåret 1948/49 under nionde huvudtiteln anvisa till *Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område* ett reservationsanslag av kronor 203 000 000;

3) I: 435 av herr *Andrén m. fl.*, likalydande med II: 608 av herr *Falla m. fl.*, vari hemställt, att riksdagen måtte, med bifall i övrigt till Kungl. Maj:ts proposition nr 275, i överensstämmelse med i motionerna angivna grunder besluta

dels att medgiva Kungl. Maj:t att vidtaga erforderliga åtgärder för reglering under nästkommande regleringsår av produktions- och avsättningsförhållandena på jordbrukets område i huvudsaklig överensstämmelse med i motionerna angivna riktlinjer, innebärande begränsning av subventionerna till högst 90 milj. kronor samt prishöjningar på konsumtionsmjölk, mejerismör och lantsmör med sammanlagt omkring 42 milj. kronor,

dels att till prisreglerande åtgärder på jordbrukets område anvisa ett reservationsanslag av kronor 113 000 000;

4) I: 433 av herr *Björck m. fl.*, likalydande med II: 609 av herr *Svensson* i Ljungskile *m. fl.*, vari hemställt, att riksdagen vid behandling av Kungl. Maj:ts proposition nr 275 måtte beakta vad som i motionerna anförts, innebärande begränsning av Kungl. Maj:ts fullmakt i fråga om regleringsåtgärderna i enlighet med vad som gällt under de närmast föregående åren;

5) en under motionstiden vid riksdagens början väckt motion, II: 73, av herr *Pettersson* i Rosta *m. fl.*, vari hemställt, att riksdagen måtte besluta att fastställa ett garantipris av 40 öre per kg för inom landet år 1948 odlat vår-vete och ett pris av 32 öre per kg för till bröd tjänligt under året odlat korn samt att riksdagen fattar beslut i frågan så tidigt att de fastställda stimulanspriserna kunna påverka produktionen i gynnsam riktning;

6) I: 430 av herr *Elofsson, Gustaf, m. fl.*, likalydande med II: 602 av herr *Johnsson* i Kastanjegården *m. fl.*, vari hemställt, att riksdagen måtte besluta att fabrikspotatispriset höjes med 5 i stället för 3 öre per hektoliter och stärkelseprocent;

7) I: 431 av herrar *Andersson, Lars,* och *Näsgård*, likalydande med II: 603 av herr *Johansson* i Norrfors *m. fl.*, vari hemställt, att riksdagen måtte besluta

dels att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning av möjligheten att medelst en höjning av arealgränsen för producentbidrag till förslagsvis 12 hektar eller annorledes skapa bättre ekonomiska förutsättningar för det stora antalet skoglösa eller skogfattiga norrländska jordbruk,

dels att för sin del uttala att lantbruksnämnderna i Norrland böra få utvidgade befogenheter att i sin verksamhet ta vederbörlig hänsyn till de berörda jordbrukens ekonomiska förutsättningar, samt

dels att öka det nu utgående extra mjölkpristillägget till Norrland och vissa delar av mellersta Sverige med 6 milj. kronor till 23,5 milj. kronor, att fördelas efter förslag av Svenska mejeriernas riksförening;

8) I: 434 av herrar *Björck* och *Osvald*, likalydande med II: 610 av herr *Jacobsson* i Vilhelmina m. fl. vari hemställt, att riksdagen vid behandling av Kungl. Maj:ts proposition nr 275 måtte *dels* bifalla förslaget om anslag till prisreglerande åtgärder på jordbrukets område av 200 000 kronor för åtgärder till främjande av ullproduktionen, *dels* förorda att förhandlingar upptagas mellan statens livsmedelskommission å ena sidan och intresserade parter inom jordbruket och näringslivet i övrigt å andra sidan angående åtgärdernas utformning, varvid i motionerna framförda synpunkter böra beaktas.

Beträffande de skäl som anförts till stöd för motionerna får utskottet hänvisa till dessa.

Statens livsmedelskommission har i skrivelse den 6 april 1948 framlagt förslag angående prissättningen å jordbrukets produkter. Vid livsmedelskommissionens skrivelse fanns fogat bland annat utlåtande i ärendet från statens priskontrollnämnd. I anledning av livsmedelskommissionens framställning har Kungl. Maj:t den 9 april och den 14 maj 1948 meddelat beslut i prisfrågan.

I skrivelse den 19 maj 1948 har statens livsmedelskommission därefter framlagt förslag om prisreglerande åtgärder i övrigt på jordbrukets område.

I propositionen ha lämnats redogörelser för *dels* hittills vidtagna åtgärder (s. 5—16), *dels* produktionsutvecklingen på jordbrukets område (s. 16—26), *dels* nu gällande priser på jordbruksprodukter samt på vissa förnödenheter för jordbrukets behov (s. 26—31), *dels* utvecklingen av jordbrukarnas kontanta inkomster och utgifter (s. 31—34), *dels* prissättningen på jordbrukets produkter och förnödenheter under regleringsåret 1948/49 (s. 34—55), *dels* livsmedelskommissionens förslag till övriga regleringsåtgärder för regleringsåret 1948/49 (s. 55—67), *dels* förslag till särskilda åtgärder till stöd för jordbruket i Norrland (s. 67), *dels* ock åtgärder till främjande av ullproduktionen (s. 67—72). Utskottet tillåter sig att i berörda delar hänvisa till propositionen.

Föredragande statsrådet.

Föredraganden, statsrådet Sträng, har i ärendet anfört och föreslagit följande.

»Den internationella utvecklingen på livsmedelsområdet efter det senaste världskriget har varit mindre gynnsam än man ursprungligen torde ha haft anledning att förvänta. Återhämtningen i de krigshärjade ländernas jordbruksproduktion har sålunda fördröjts till följd av mellankommande, delvis oförutsedda svårigheter av såväl ekonomisk som politisk art. Härtill kommer att under två av de tre efterkrigsåren skörderesultatet starkt försämrats genom sträng kyla och svår torka. Under fjolåret voro väderleksförhållandena sålunda särskilt otjänliga i Europa, där spannmålsskörden enligt vissa uppskattningar blev avsevärt lägre än under 1946. Genom omfattande nedslaktningar ha försörjningssvårigheterna temporärt mildrats men utgångsläget för kommande försörjningsår har därigenom samtidigt försämrats.

De europeiska skördeutsikterna te sig för närvarande förhållandevis ljusa. Då emellertid produktionen icke kan förväntas bli tillnärmelsevis tillräcklig ens för tillgodoseende av konsumtionen vid nu rådande, genomsnittligt sett onormalt låga livsmedelsstandard, måste man även för nästa skördeår räkna med en omfattande import från överskottsländerna på det västra halvklotet. Möjligheterna härför äro för närvarande svåra att bedöma. För Nordamerikas vidkommande tyda skördeutsikterna på en mindre brödsäds-skörd än föregående år. Vad Sydamerika beträffar äro enligt föreliggande rapporter veteskördarna jämförelsevis goda. Försiktigheten bjuder emellertid, att man icke räknar med någon mera betydande ökning av för export till Europa tillgängliga kvantiteter.

Det synes mig under dessa omständigheter uppenbart, att vårt försörjningsprogram måste utformas på sådant sätt, att det så långt som möjligt baseras på den inhemska jordbruksproduktionen liksom fallet varit under de senaste åren. De valutamässiga förhållandena göra det också önskvärt att denna import begränsas så långt det med hänsyn till försörjningsläget låter sig göra. Rörande möjligheterna härtill vill jag framhålla följande.

Beträffande den inhemska skörden synes denna såvitt nu kan bedömas komma att överstiga fjolårets. Det förtjänar i detta sammanhang nämnas, att gällande arealtillägg å höstsådd brödsäd torde ha givit en önskad stimulans till ökad odling. Vidare har en betydande ökning skett av oljeväxtodlingen. De livsmedelstillgångar, som kunna komma att förefinnas under nästkommande regleringsår, torde dock icke tillåta oss att i vart fall i någon större utsträckning genomföra lättnader i fråga om ransoneringarna, allra helst som en viss förstärkning av inneliggande lager synes önskvärd ur beredskapssynpunkt. Med hänsyn härtill torde även om den svenska brödsädsskörden skulle bli avsevärt större än innevarande år möjlighet böra hållas öppen att fortsätta inblandningen av korn i brödsäden även un-

der nästa regleringsår. Då sockerbetsarealen är lägre än föregående år och storleken av ineliggande lager av socker icke kan anses betryggande synes man icke heller i fråga om detta varuslag böra räkna med några ransoneringslättnader. Den av fjolårets missväxt orsakade nedgången av mjölkproduktionen kan, såsom livsmedelskommissionen framhållit, väntas komma att förbytas mot en ökning under nästa regleringsår. Emellertid torde fodermedelstillgångarna och nötkreatursstammen icke bli tillräckliga för att ransoneringsåren av mejeriprodukter skola kunna hävas. Av samma skäl torde standardiseringsförfarandet beträffande konsumtionsmjölken och begränsning av ostens och gräddens fetthalt böra bibehållas. Kötttillgången som på grund av fjolårets stora nedslaktning till följd av torkan tidvis varit förhållandevis riklig torde icke komma att medgiva några ransoneringslättnader. Man har snarare anledning att räkna med en åtstramning på detta område. Tillgången på fodersäd synes heller icke bli sådan att fläskproduktionen kan ökas i större omfattning.

Sammanfattningsvis må sålunda framhållas, att försörjningsläget i fråga om livsmedel för nästkommande konsumtionsår enligt mitt bedömande icke torde komma att möjliggöra några mera avsevärda lättnader på livsmedelsransoneringsområdet. Sedan förra året har visserligen en förbättring inträtt i fråga om utsikterna för brödsädsförsörjningen, men däremot ha utsikterna för köttförsörjningen försämrats och under ett par år framåt torde fodermedelsförsörjningen även vid i stort sett gynnsamma svenska skördar förbliva ansträngd. Man torde därför såsom livsmedelskommissionen framhållit böra räkna med ett bibehållande av jordbruksregleringarna även för nästa regleringsår. För närvarande är det i varje fall icke möjligt att med någon högre grad av säkerhet bedöma, vilka omläggningar av regleringsanordningarna, som kunna befinnas lämpliga härunder.

Liksom föregående år har Kungl. Maj:t även i år meddelat beslut rörande prissättningen på jordbrukets produkter. Vid bedömande av utgångsläget för prissättningen må här erinras om att löneutvecklingen under föregående år medfört icke oväsentliga stegringar i penninginkomsterna på de flesta områden av näringslivet. Resultatet av lantarbetarnas avtalsrörelse under hösten synes vidare ha inneburit att jordbrukets arbetskraft inom ramen för den i augusti 1947 slutgiltigt träffade uppgörelsen i jordbrukets prisfrågor tillerkändes minst motsvarande löneförbättringar som kommit övriga yrkeskategorier till del. Strävandena att förverkliga den av statsmakterna för den framtida jordbrukspolitikens angivna målsättningen enligt vilken jordbrukets yrkesutövare skola erhålla möjlighet till en med övriga yrkesgrupper likvärdig standard ha därvid fullföljts i den utsträckning det ekonomiska läget medgivit. En ytterligare uppräknings av arbetsinkomsterna i allmänhet i jordbruket skulle emellertid i nuvarande läge knappast vara förenlig med den återhållsamhet i fråga om löne- och utgiftsanspråk som allmänt erkänts såsom nödvändig för att förhindra en försämring av den samhällsekonomiska balansen och därmed följande inflatoriska prisstegringar. Möjligheterna att tillföra jordbruket generella inkomstökningar framstå

därför under nuvarande förhållanden såsom mycket begränsade. Den vårkalkyl, som i likhet med tidigare år upprättats av livsmedelskommissionen och godkänts av dess råd, visar under de förutsättningar som gälla för kalkylen och vilka bland annat innebära normalt skördeutfall ett inkomstunderskott av 178 miljoner kronor. Härav föranledes ett belopp av omkring 90 miljoner kronor av en minskning av jordbrukets produktionsvolym till följd av bland annat en väntad tillbakagång i mjölkproduktionen, i sin tur orsakad av fjolårets missväxt och därmed sammanhängande nedgång i koantalet. Jämförelse har då gjorts med det produktionsresultat som livsmedelskommissionen på våren 1947 beräknade skulle uppnås under innevarande regleringsår, därest väderleksbetingelserna blivit normala. Enligt de principer, som under senare år tillämpats vid prissättningen, skulle sålunda jordbruket i form av prishöjningar eller på annat sätt tillerkännas en inkomstökning med 178 miljoner kronor. Såsom framgår av den tidigare lämnade redogörelsen har Sveriges lantbruksförbund och Riksförbundet landsbygdens folk genom beslut den 2 respektive 6 april 1948 förklarat sig vilja dels godkänna kalkylen, dels såsom ett bidrag till strävandena att stabilisera priserna begränsa anspråken på täckning av kalkylens inkomstunderskott till ett belopp av 163 miljoner kronor.

Livsmedelskommissionens, på grundval av nu nämnda överenskommelse med jordbrukets organisationer, upprättade förslag rörande prissättningen innebär att jordbrukskalkylens inkomstsida skall uppräknas med 163 miljoner kronor genom prishöjningar på olika produktslag. Kommissionen har härvid närmast förordat att höjningarna av produktpriserna ävensom vissa ökningarna av handelsmarginalerna helt skulle tillåtas slå igenom i konsumentpriserna. Detta skulle i sin tur medföra en stegring av levnadskostnaderna. Av skäl som chefen för finansdepartementet i proposition angående grunderna för höjning av löner enligt statens löneplaneförordning, m. m. denna dag anfört synas emellertid såsom en förutsättning för en stabil lönenivå mera betydande höjningar av detaljhandelspriserna å livsmedel i nuvarande läge böra undvikas. Kungl. Maj:t har därför genom beslut den 14 maj 1948 bland annat förklarat sig vilja hemställa hos riksdagen om att ett belopp av prisregleringsmedel å sammanlagt 120,5 miljoner kronor måtte anvisas till förhindrande av annars erforderliga höjningar i detaljhandelspriserna å mjölk, mejeriprodukter och slaktdjursprodukter. Av nämnda belopp skulle 90 miljoner kronor användas för att möjliggöra i stort sett oförändrade priser på mjölk, smör, ost och grädde genom utbetalande av ett mjölkpristillägg med i genomsnitt 70 öre per kilogram mjölkfett från och med den 1 september 1948. Återstående 30,5 miljoner kronor skulle utbetalas i form av statliga pristillägg på slaktdjursprodukter, till en del eventuellt redan under sommaren 1948. Härigenom skulle priserna på kött och charkuterivaror, hudar och skodon kunna bibehållas på i stort sett oförändrad nivå. Vidare har Kungl. Maj:t genom berörda beslut förklarat sig ämna föreslå riksdagen att utöver nyssnämnda belopp å 120,5 miljoner kronor anvisa 6 miljoner kronor till förbättring av mjölkhandelns marginaler, vilka för

närvarande icke täcka distributionskostnaderna. Sistnämnda belopp skulle komma detaljhandeln till godo. Såsom ytterligare skäl för att i nu angiven form tillföra jordbruket den med jordbruksorganisationerna överenskomna uppräknigen av jordbrukskalkylens inkomstsida torde jag få erinra om följande. Av det enligt kalkylen redovisade inkomstunderskottet motsvaras omkring 95 miljoner kronor av att de belopp frånräknats, som utgått av statsmedel för innevarande regleringsår såsom kompensation för fjolårets missväxt i enlighet med den s. k. 4-procentregeln. Då emellertid till följd härav minskade inkomster beräknats uppkomma på mjölk- och slaktdjursproduktionens område under regleringsåret 1948/49 synes ett fortsatt utbetalande av missväxtbidragen i och för sig icke behöva stå i strid med bidragens ursprungliga karaktär av övergående eller tillfälliga subventioner.

De beräkningar, för vilka jag nu redogjort, grunda sig givetvis på de förutsättningar, som gälla för kalkylens upprättande, och utgå sålunda från antagandet av normalt skördeutfall. I likhet med föregående år synes möjlighet böra hållas öppen för en omprövning av priserna på grundval av i augusti eller därefter, så snart skörderesultatet kan överblickas, företagen omräkning av kalkylen. Om därvid ett överskott skulle konstateras motsvarande mer än 4 procent av jordbrukets samlade inkomstsumma enligt vårkalkylen inklusive den enligt överenskommelsen medgivna inkomstuppräknigen, uppgående till ett belopp av omkring 163 miljoner kronor, torde de i kalkylen upptagna inkomsterna eller kostnaderna böra regleras så att överskottet nedbringas till 4 procent genom att anvisningar av i det föregående berörda prisregleringsmedel begränsas eller genom justeringar av priserna eller genom en kombination av båda dessa slag av åtgärder. Därest omräkningen av kalkylen i stället till följd av försämrade skördeförhållanden skulle giva till resultat ett underskott motsvarande mer än 4 procent av vårkalkylens inkomstsumma torde motsvarande reglering av kalkylens inkomster och kostnader böra vidtagas så att underskottet begränsas till högst 4 procent. Jag förutsätter emellertid att frågan underställes riksdagen om för detta ändamål statsmedel behöva tagas i anspråk utöver vad som i förevarande sammanhang äskas. Därest såsom ett led i strävandena att uppnå ekonomisk stabilitet överenskommelse träffas med jordbrukets organisationer om ändring i grunderna för kompensation till jordbruket enligt 4-procentregeln torde vad förut anförts ej böra utgöra hinder för fullföljande av en dylik överenskommelse. I anslutning till vad som gällt under krigsåren och med hänsyn till ovissheten beträffande det framtida försörjningsläget vill jag vidare förorda att Kungl. Maj:t liksom hittills erhåller befogenhet att i övrigt inom den anvisade anslagsramen handhava jordbruksregleringarna samt vidtaga av omständigheterna påkallade ändringar i desamma. Med hänsyn till att den förut berörda inkomst- och kostnadskalkylen avser tiden från och med den 1 september 1948 till och med den 31 augusti 1949 torde på sätt livsmedelskommissionen föreslagit Kungl. Maj:ts nyssnämnda befogenheter böra gälla till och med sistnämnda dag. Jag vill härvid erinra, att de grundläggande av riksdagen antagna regleringsförfattningarna gälla tills vidare.

Övriga av riksdagen lämnade bemyndiganden, vilkas giltighet utgå med innevarande regleringsår, torde liksom hittills skett, där ej annat särskilt anges, böra förlängas för ytterligare ett år.

Efter denna redogörelse för min allmänna inställning till de föreliggande regleringsspörsmålen torde jag få övergå till att angiva de grunder, som i fortsättningen böra tillämpas beträffande jordbruksregleringarna.

Brödsädsregleringen.

Såsom livsmedelskommissionen anfört synas några mera väsentliga ändringar i nu rådande system i fråga om brödsädsregleringen icke påkallas för nästa regleringsår. Det system med fasta, under året successivt stigande priser på brödsäd, som gäller för innevarande regleringsår torde sålunda böra bibehållas även under regleringsåret 1948/49. Vad kommissionen uttalat i fråga om prisskalans utformning föranleder icke någon erinran från min sida.

För att mottagandet av importspannmål på lämpligt sätt skall kunna ordnas synes i enlighet med livsmedelskommissionens förslag böra stadgas, att kvarnarna skola lagra dylik spannmål i sådan omfattning, att de den 31 augusti 1948 — i den mån så av spannmålsbolaget påfordras — inneha minst så mycket importerad spannmål, att den tillsammans med kvarns lager av äldre svensk brödsäd motsvarar en tolfedel av årsförmalningen. För att samtliga kvarnar skola bli likställda i nu förevarande avseende torde böra föreskrivas, att kvarn, som nämnda dag icke innehar spannmålslager av nyss angivna storlek, skall vara skyldig att, då kvarnen sedermera inköper spannmål, för en myckenhet motsvarande bristen i sagda lager per den 31 augusti 1948 erlægga ett pris, som med belopp motsvarande prisfallsersättningen överstiger eljest gällande pris. I övrigt synas några ändringar i bestämmelserna om prisfallsersättning icke vara påkallade.

Därest det under kommande regleringsår skulle visa sig erforderligt att taga korn i anspråk för inblandning i brödsäden, böra i fråga om prissättning och leveransvillkor för korn gälla samma bestämmelser som under innevarande regleringsår.

Regleringen av fodersäd och andra fodermedel.

Av den föregående redogörelsen framgår, att utsikterna beträffande försörjningen med fodersäd äro mycket ovissa. I likhet med livsmedelskommissionen anser jag därför nödvändigt, att gällande regleringssystem tills vidare får kvarstå i huvudsak oförändrat. Även under nästa regleringsår bör sålunda en ransonering upprätthållas ävensom krävas avstående av fodersäd till det allmänna. Dock bör det vara Kungl. Maj:t och livsmedelskommissionen obetaget att företaga de jämkningar av bestämmelserna i ämnet, som kunna påkallas av utvecklingen på detta område, liksom att avveckla regleringen, därest detta skulle visa sig möjligt.

Jämväl beträffande oljekraftfoder och kli synes en fortsatt reglering vara nödvändig. Några förändringar i regleringsanordningarna torde icke erfordras.

Såsom livsmedelskommissionen anfört har det ansetts möjligt att från och med den 24 maj 1948 upphäva stråfoderregleringen, varjämte beslut även fattats om slopandet av normalpriset på hö. Därest årets skörd av hö och annat stråfoder blir av normal storlek torde även i fortsättningen handeln med dessa varor få vara fri. Försiktigheten bjuder emellertid att författningarna om statsbeslag på stråfoder få kvarstå tills vidare.

Med hänsyn till att möjligheterna att importera foderfosfater måste bedömas såsom osäkra anser jag liksom livsmedelskommissionen lämpligt att mineralfoderregleringen bibehålles oförändrad. Det synes dock icke osannolikt, att denna reglering skall kunna slopas under nästkommande regleringsår. Skulle detta bli möjligt, torde de i lagen om handel med fodermedel ingående bestämmelser böra sättas i kraft, vilka avse skyldighet för tillverkare av mineralfoder och mineralfoderblandningar att deklarerera varornas sammansättning m. m.

Vad slutligen angår övriga varuslag inom fodermedelsregleringen finner jag några ändringar i regleringsanordningarna icke erforderliga.

Potatisregleringen.

Jag torde få erinra, att Kungl. Maj:t den 3 oktober 1947 bemyndigat livsmedelskommissionen att med Sveriges stärkelseproducenters förening u. p. a. träffa överenskommelse rörande föreningens inköp och försäljning av potatisstärkelse under tiden 1 oktober 1947—30 september 1948 i huvudsaklig överensstämmelse med upprättat förslag till avtal. Sådant avtal har träffats mellan kommissionen och föreningen. Kungl. Maj:t har emellertid vid sitt bemyndigande gjort förbehåll om att den i avtalets 8 § av kommissionen gjorda utfästelsen vinner riksdagens godkännande. Avtalet innebär, att föreningen inköper den mängd potatisstärkelse, som framställes enligt meddelade tillverkningslicenser å högst 400 000 deciton, med undantag för vad som må användas till husbehov för tillverkaren och dennes potatisleverantörer, varjämte, i den mån livsmedelskommissionen så påfordrar, föreningen är villig att verkställa import av stärkelse och stärkelseprodukter samt att utan anspråk på handelsvinst försälja importerad vara. Enligt 8 § i avtalet åtager sig kommissionen under förutsättning av statsmakternas godkännande och om avtalet icke skulle komma att förnyas för tillverkningsåret 1948/49 att vidtaga eller föranstalta om åtgärder från statens sida, vilka bereda föreningen möjlighet att erhålla dels minst 64 kronor per deciton för den 1 oktober 1948 inneliggande lager av extra prima, prima och ej fullt prima potatismjöl, dock med avdrag av 30 000 deciton, dels ock ersättning för ränte- och lagringskostnader enligt i avtalet angivna grunder i avseende å inneliggande lager av extra prima, prima och ej fullt prima potatismjöl, utom 30 000 deciton, under tre månader, räknat från och med den 1 oktober 1948. De enligt 8 § av kommissionen gjorda åtagandena torde nu böra underställas riksdagen.

Mjolk- och matfettsregleringen.

De statliga regleringarna beträffande matfett, mjölk och ost m. m. torde, såsom förut antytts, tills vidare böra bibehållas i stort sett oförändrade. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att med hänsyn till förskjutningar i försörjningsläget besluta om deras fortsatta bestånd eller om eventuella ändringar i desamma. Därest försörjningsläget utvecklas i gynnsam riktning synes i första hand kunna övervägas att öka matfetsransonen. I andra hand torde en höjning av mjölkens fetthalt med bibehållande av standardiseringsförfarandet eller en ytterligare ökning av ostens fetthalt kunna förordas.

Jag torde få erinra, att jämlikt Kungl. Maj:ts beslut den 14 maj 1948 normalpriserna på slakterifett skola höjas så att jordbruket för helt år räknat erhåller en inkomstförbättring å omkring 3 miljoner kronor. Det torde få ankomma å livsmedelskommissionen att efter samråd med vederbörande organisationer bestämma de justeringar av normalpriserna på olika slag av slakterifett, som med anledning härav bli erforderliga, därvid bör iakttagas att priserna så avpassas, att tillvaratagandet av fett i möjligaste mån stimuleras. I övrigt synes det nuvarande systemet för prissättningen i fråga om smör och annat matnyttigt fett böra bibehållas i huvudsak oförändrat. Kungl. Maj:t torde sålunda böra äga bemyndigande dels att uttaga tilläggsaccis å sådana varor som avses i förordningen den 7 juni 1935 (nr 259) om accis å margarin och vissa andra fettvaror med högst 1 krona 50 öre per kilogram av varans nettovikt, dels ock att upptaga en rörlig clearingavgift vid import av fettämnen, motsvarande i varje särskilt fall skillnaden mellan normalpriset och den faktiska anskaffningskostnaden för varan i fråga. Emellertid har livsmedelskommissionen med hänsyn till prisutvecklingen ifrågasatt, att en viss höjning skulle företagas av clearingpriset på vegetabiliskt fett och i samband därmed även av priserna å annat importerat animaliskt fett än slakterifett. Häremot synes icke vara något att erinra. Liksom för innevarande regleringsår bör det emellertid stå Kungl. Maj:t fritt att, i den mån så prövas lämpligt, genomföra en omläggning av förevarande system med acciser och rörliga clearingavgifter, så att fasta importavgifter kunna uttagas på olika slags fett och fettråvaror för framställning av margarin och matnyttigt fett.

Beträffande prissättningen på matfett i övrigt anser jag i överensstämmelse med livsmedelskommissionen, att det nuvarande prissystemet i stort sett bör bibehållas oförändrat.

Då Kungl. Maj:ts förenämnda beslut den 14 maj 1948 icke medför någon generell höjning av priserna på konsumtionsmjölk, grädde, smör eller ost, torde några större ändringar heller icke behöva företagas i de allmänna bestämmelser, som gälla angående uttagande av utjämningsavgift och lämnande av utjämningsbidrag. Såsom livsmedelskommissionen föreslagit torde dock vissa smärre jämkningar böra ske i förordningen den 10 juli 1947 (nr 378) om viss avgift å mjölk, grädde och ost, samtidigt som förordningen

bör givas förlängd giltighet. Det synes nämligen önskvärt, att utjämningsavgift skall kunna uttagas för all mjölk, grädde och ost, som — utan att ha varit föremål för överlåtelse från mejeri till annan än mejeri — användes för andra ändamål än smör-, grädd- eller osttillverkning, sålunda även för mjölk som användes för tillverkning av exempelvis torrmjölk och kondensmjölk. Ur utjämningsynpunkt bör denna mjölk lämpligen jämföras med konsumtionsmjölk. Vidare torde ifrågavarande förordning böra ändras så att utjämningsavgift för margarinost kan uttagas jämväl i fall att tillverkningen skett vid företag, vilkas lokaler icke äro godkända som mejeri. I anledning härav har inom jordbruksdepartementet utarbetats förslag till *förordning angående ändring i och fortsatt giltighet av förordningen den 10 juli 1947 (nr 378) om viss avgift å mjölk, grädde och ost*. Förslaget torde böra föreläggas riksdagen till antagande.

Liksom hittills torde även under nästa regleringsår böra utgå *dels* s. k. merfrakttillägg, *dels* s. k. regleringskostnadstillägg till vissa mjölkorganisationer i Stockholm och Göteborg, *dels* viss ersättning för behandling av konsumtionsmjölk vid några mejerier, som leverera mjölk till Stockholm, *dels* ock bidrag till uppehållande av mejeriernas körlinjer inom de områden, där transportkostnaderna för kilogram mjölk äro särskilt höga. Med hänsyn till svårigheterna att bedöma medelsbehovet för de olika ändamålen torde bidragen, på sätt skett under de senaste budgetåren, böra sammanföras till ett anslagsbelopp. Detta anslagsbelopp torde såsom livsmedelskommissionen föreslagit böra beräknas till 5,5 miljoner kronor. Kungl. Maj:t synes böra äga möjligheter att disponera ifrågavarande anslag även för tillgodoseende av annat ändamål, som är av särskild betydelse för mjölkförsäljningens ordnande, än förut berörts. Motsvarande befogenhet tillkommer för närvarande Kungl. Maj:t.

I detta sammanhang torde jag slutligen få erinra, att de hittillsvarande producentbidragen för mjölk från och med den 1 juli 1948 avsetts skola utgå enligt helt nya grunder. I propositionen nr 149 till årets riksdag angående organisationen av rationaliseringsverksamheten på jordbrukets område m. m. ha sålunda framlagts förslag rörande producent- och kontantbidrag till vissa innehavare av mindre jordbruk ävensom äskats ett förslagsanslag av 75 000 000 kronor för utbetalande av dylika bidrag. Sedan riksdagen godkänt vad i nämnda proposition föreslagits, skola följaktligen de nuvarande producentbidragen upphöra att utgå. Vidare böra i anslutning härtill såsom kommissionen uttalat samtliga lantsmörsbidrag slopas.

Regleringen av andra animaliska produkter än mjölk och mejeriprodukter.

Vidkommande prisregleringen i fråga om ägg delar jag livsmedelskommissionens åsikt att gällande prissystem bör tillämpas även under nästkommande regleringsår. I enlighet härmed böra myndigheterna, därest priset till producenterna i södra Sverige skulle komma att understiga 2 kronor 50 öre per kilogram, stödja ett bottenpris å ägg av nämnda storlek genom

säsongmässig lagring. Skulle å andra sidan priset till producenterna stiga till 3 kronor 50 öre per kilogram, bör en ytterligare prisstegring motverkas genom tillstånd till import och eventuellt även genom införande av normalpriser.

I fråga om köttvaror har livsmedelskommissionen föreslagit, att det nuvarande prissystemet skall kvarstå i huvudsak oförändrat. Till detta förslag kan jag ansluta mig. På samma sätt som under innevarande regleringsår torde viss statlig medverkan böra lämnas till infrysning och lagring av kött.

Konstgödselregleringen.

Såsom av det förut anförda framgår har livsmedelskommissionen icke för närvarande funnit anledning att föreslå någon ändring av priserna på konstgödselmedel. Icke heller jag finner skäl nu föreligga för en sådan åtgärd. Emellertid har kommissionen räknat med att en viss höjning av priserna på konstgödselmedel skulle kunna bli nödvändig under regleringsåret 1948/49.

Därest ett tillskott till clearingkassan för konstgödsel skulle finnas erforderligt, torde i överensstämmelse med livsmedelskommissionens förslag medel för ändamålet få disponeras ur det anslag till diverse kostnader i samband med jordbruksregleringen, som jag i det följande har för avsikt att föreslå.

Kostnaderna för Svenska spannmålsaktiebolaget.

I årets statsverksproposition har, med utgångspunkt från av spannmålsbolaget verkställd uppskattning, till kostnaderna för bolagets verksamhet för budgetåret 1948/49 upptagits ett beräknat belopp av 65 miljoner kronor. Härutöver har emellertid bolaget i sin skrivelse den 27 februari 1948 till livsmedelskommissionen ansett ett belopp av 40 miljoner kronor erforderligt till täckande av ytterligare underskott för tidigare verksamhetsår. Detta underskott har uppgivits bero på framför allt högre beräknade kostnader för import och försäljning av brödsäd samt på icke beräknade kostnader för import och försäljning av majs. Då jag i likhet med livsmedelskommissionen anser bolagets kostnader för verksamhetsåret 1948/49 kunna nedsättas till omkring 55 miljoner kronor, skulle alltså till täckande av spannmålsbolagets kostnader erfordras tillhoppa ($40 + 55 =$) 95 miljoner kronor. Med hänsyn till vad i det föregående anförts om kostnadernas fördelning å olika verksamhetsår torde av nämnda belopp 30 miljoner kronor böra anvisas å tilläggsstat till riksstaten för budgetåret 1947/48 och återstående 65 miljoner kronor å riksstaten för budgetåret 1948/49.

Förslag till särskilda åtgärder till stöd för jordbruket i Norrland m. m.

Under de senaste budgetåren ha vissa belopp ställts till förfogande för produktionsbefrämjande åtgärder på jordbrukets område i Norrland samt de delar av Kopparbergs och Värmlands län, där jordbrukets ställning är i stort sett likartad med den i Norrland. För ett vart av de åtta senaste bud-

getåren har medgivits, att ett belopp av 900 000 kronor finge för berörda syfte utgå av anslaget till Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område. I likhet med lantbruksstyrelsen anser jag, att även för nästa budgetår bör från nämnda anslag få disponeras samma belopp.

Åtgärder till främjande av ullproduktionen.

Frågan om vidtagande av statliga åtgärder till stödjande av fåraveln i landet har under de senaste åren vid flera tillfällen varit föremål för diskussion. Förslag i sådant syfte ha sålunda efter av Kungl. Maj:t meddelade uppdrag framlagts av såväl statens industrikommission som statens livsmedelskommission. Även inom riksdagen har frågan bragts på tal, i det att motioner i ämnet väckts vid både 1942 års och 1946 års riksdagar. Några statliga stödåtgärder till förmån för den inhemska fåraveln i anledning av berörda förslag och motioner ha emellertid hittills icke kommit till stånd. Jag vill dock här erinra, att föregående års riksdag beviljat Svenska hems-löjdsföreningarnas spinneriförening u. p. a. ett statslån å 300 000 kronor för utbyggnad av ett hems-löjdens eget ullspinneri. Genom de ökade möjligheter till avsättning av den inhemska ullen, som genom tillkomsten av nämnda företag torde komma att erbjudas, har otvivelaktigt fåraveln i landet erhållit ett visst stöd. Att frågan om mera direkta stödåtgärder icke upptagits till behandling hittills har närmast berott på att, såsom i propositionen nr 253 till 1944 års riksdag även framhållits, detta spörsmål ansetts böra behandlas av 1942 års jordbrukskommitté i anslutning till kommitténs överväganden rörande riktlinjerna för den framtida jordbrukspolitiken. Såsom framgår av det föregående har kommittén numera framlagt förslag även i fråga om vissa åtgärder till stödjande av fåraveln i landet. Tiden synes därför nu vara inne att upptaga förevarande spörsmål till närmare övervägande.

Det torde vara ostridigt att förekomsten inom landet av en fåravel i icke obetydlig omfattning är av värde för folkhushållningen. Detta har visat sig icke minst under krigsåren med dess avspärrning, då tillgången till den inhemska fåravelns produkter — fårkött och ull — spelat en icke oväsentlig roll ur försörjningssynpunkt. Under dessa år visade också, såsom i ärendet framhållits, fårstammen en förhållandevis kraftig stegring till följd av de gynnsamma betingelserna för fåraveln under förevarande tid. Sedan avspärrningen numera hävts har emellertid ett motsatt förhållande inträtt, i det att fårstammen åter visat tendens att snabbt gå tillbaka.

Enligt min mening skulle en ytterligare tillbakagång av fårstammen vara beklaglig. Bland annat ur beredskapssynpunkt synes det önskvärt, att stammen icke reduceras alltför kraftigt. I detta syfte torde vissa stödåtgärder böra övervägas. Intill dess de faktiska framtida förutsättningarna för fåraveln inom ramen för den beslutade rationaliseringen av jordbruket bättre kunna överblickas synes emellertid detta stöd endast böra få provisorisk karaktär. Vad angår formen för stödåtgärderna har jordbrukskommittén föreslagit, att

dessa skulle inriktas på att söka förbättra avsättningsförhållandena för den svenska ullen. Till jordbrukskommitténs förevarande förslag kan jag i likhet med flertalet remissmyndigheter ansluta mig.

Jag har ej heller något att erinra mot den närmare utformningen av jordbrukskommitténs förslag. Det synes sålunda lämpligt att, i enlighet med vad vid överläggningar mellan kommittén och Sveriges slakteriförbund överenskommits, nämnda förbund genom de till förbundet anslutna slakteriföreningarna mottager all ull som utbjudes från producenterna ävensom ombesörjer klassificering och försäljning av ullen. För stödande av denna verksamhet bör utgå ett statligt bidrag med visst belopp per kilogram mottagen ull att disponeras av förbundet på sådant sätt, att bidraget kommer ullproducenterna till godo i form av högre avräkningspriser än som eljest kunnat hållas med hänsyn till försäljningspriserna. I anslutning till vad kommittén föreslagit förordar jag, att bidraget bestämmes till 50 öre per kilogram otvättad ull.

Kostnaderna för nu ifrågasatta stödverksamhet ha för det första verksamhetsåret uppskattats till 200 000 kronor, motsvarande en insamlad kvantitet av 400 000 kilogram otvättad ull. Mot denna beräkning torde intet vara att erinra. Då stödverksamheten utgör ett led i den statliga jordbruksregleringen synes lämpligast, att kostnaderna för densamma bestridas från medel anvisade för uppehållande av nämnda reglering. Av samma skäl synes den omedelbara tillsynen över verksamheten böra omhändervhas av statens livsmedelskommission. Det torde emellertid få ankomma å Kungl. Maj:t att utfärda de närmare bestämmelser i ämnet, som må befinnas erforderliga.

Slutligen vill jag här ytterligare understryka, att den av mig nu förordade stödverksamheten endast utgör ett provisorium. Verksamheten är sålunda av tillfällig natur och har sin största betydelse såsom en uppmuntran till mera systematiskt och regelbundet utnyttjande av den inhemska ullproduktionen. Såsom jordbrukskommittén framhållit torde frågan om ett fortsatt statligt stöd åt ullproduktionen böra omprövas, då stödverksamheten bedrivits så lång tid att man fått möjlighet bedöma dess verkningar i fråga om prisbildningen å den inhemska ullen samt uppehållandet av fårstammen.

Anslagsäskanden m. m.

Kostnaderna för genomförande av de av mig förordade förslagen till prisreglerande åtgärder på jordbrukets område torde komma att uppgå till i runt tal 155 miljoner kronor. Av detta belopp belöpa 90 miljoner kronor på allmänt mjölkpristillägg, 17,5 miljoner kronor på mjölkpristillägg, 5,5 miljoner kronor på särskilda mjölkbidrag såsom merfraktbidrag m. m., 6 miljoner kronor på bidrag till förbättring av mjölkhandelns marginaler, 30,5 miljoner kronor på pristillägg för slaktdjursprodukter, 200 000 kronor på kostnader för främjande av ullproduktionen samt 5 miljoner kronor på diverse kostnader. Sistnämna belopp är enligt vad livsmedelskommissionen

upplýst i första hand avsett att användas för ersättning till Svenska mejeriernas riksförening u. p. a. för handhavandet av vissa med mjölk- och matfettsregleringen sammanhängande uppgifter, till bestridande av vissa bidrag till Mjölpropagandan samt till utgifter för ersättande av förluster vid lagring av andra livsmedel än spannmål. Nu ifrågavarande post torde även få anlitas för bestridande av kostnaderna för 1942 års jordbrukskommitté ävensom för täckande av de utgifter, som föranledas av förslagen till särskilda åtgärder till stöd för jordbruket i Norrland m. m.

I detta sammanhang torde jag få anmäla ett flertal framställningar till Kungl. Maj:t rörande ersättning för förluster, som uppstått för kronan i samband med kronans disposition över vissa jämlikt förfogandelagen upplåtna fastigheter. Nu ifrågavarande förluster ha beräknats komma att uppgå till cirka 25 000 kronor. Det synes lämpligt, att jämväl dessa förluster få ersättas med anlitan av förenämnda delpost å 5 miljoner kronor till diverse kostnader. Därest riksdagen icke har något att erinra mot vad jag sålunda föreslagit, torde jag sedermera ånyo få anmäla berörda ärenden för Kungl. Maj:t.

Med beaktande av det förut anförda torde till prisreglerande åtgärder på jordbrukets område för budgetåret 1948/49 böra anvisas ett reservationsanslag av 155 000 000 kronor. Till bestridande av kostnaderna för Svenska spannmålsaktiebolagets verksamhet torde i enlighet med vad jag förut förordat böra anvisas dels 30 miljoner kronor å tilläggsstat till riksstaten för budgetåret 1947/48, dels ock 65 miljoner kronor å riksstaten för budgetåret 1948/49.»

Utskottet.

Från de delar av världen, där överskott på livsmedel finnes, måste för närvarande i första hand tillgodoses de länder som till följd av krigets efterverkningar lida mest brist. Vårt eget lands möjligheter till import av livsmedel äro därigenom begränsade. Valutaläget påkallar därjämte återhållsamhet i fråga om import, även om sådan faktiskt är möjlig. Vår livsmedelsförsörjning måste av dessa skäl nu i långt högre grad än som var fallet före det sista världskriget grundas på vårt eget jordbruks produktion. Denna har de båda senaste åren varit lägre än normalt till följd av ogynnsamma väderleksförhållanden. Även om skördeutsikterna nu te sig ljusare än de närmast föregående åren, komma dock verkningarna från de tidigare missväxtåren att göra sig gällande åtminstone under det nästkommande regleringsåret. Det synes därför nödvändigt att till huvudsaklig del behålla de nuvarande regleringarna på livsmedelsområdet.

Till grund för prissättningen på jordbrukets produkter under regleringsåret 1948/49 har livsmedelskommissionen i likhet med vad som skett under de närmast föregående åren uppgjort en kalkyl för jordbrukets inkomster och kostnader. Denna kalkyl visar, inberäknat vissa transportkostnader, ett

inkomstunderskott å omkring 178 miljoner kronor. Vid bedömande av frågan om vilket belopp som med hänsyn till detta beräknade inkomstunderskott borde tillföras jordbruket har livsmedelskommissionen konstaterat, att genom den höjning av lönerna inom jordbruket, som ägt rum under de sista åren, en viss utjämning skett av klyftan mellan jordbruksbefolkningens och industribefolkningens inkomster. Vid jordbruksproduktionens nuvarande låga volym har kommissionen funnit det icke vara möjligt, i allt fall icke utan betydande återverkningar på livsmedelspriserna, att helt utjämna löneskillnaderna mellan jordbruket och industrien. Från dessa utgångspunkter har kommissionen vid överläggningar med representanter för Sveriges lantbruksförbund och Riksförbundet landsbygdens folk framlagt förslag om en begränsning av den inkomstökning för jordbruket som det nämnda kalkylmässiga underskottet eljest skulle föranleda. Överenskommelse har därvid träffats om att anspråken på täckning av inkomstunderskottet skola begränsas till 163 miljoner kronor. Livsmedelskommissionen har närmast föreslagit, att den inkomstökning som sålunda skulle tillföras jordbruket skulle ske helt i form av prishöjningar på olika produktslag. Kungl. Maj:t, som den 14 maj 1948 meddelat beslut i prisfrågan, har emellertid ansett, att av det nämnda beloppet om 163 miljoner kronor 120,5 miljoner kronor i stället skola tillskjutas av statsmedel i form av subvention för mejeri- och slaktdjursprodukter, medan återstoden bör komma jordbruket till godo genom prishöjningar. Kungl. Maj:t, som i den föreliggande propositionen hemställt, att riksdagen måtte anvisa det föreslagna subventionsbeloppet av 120,5 miljoner kronor, har därjämte föreslagit anvisning av ett belopp om 6 miljoner kronor till förbättring av mjölkhandelns marginaler, avsett att komma detaljhandeln till godo.

I motionen II: 606 har yrkats, att den överenskomna inkomstökningen för jordbruket om 163 miljoner kronor skall i sin helhet åstadkommas genom prishöjningar och att sålunda det i propositionen framlagda förslaget om subventioner skall avslås. Det har härvid hänvisats till att det icke kan vara konsekvent att man först genom särskilda extra konsumtionsskatter försöker suga upp överflödigt köpkraft och sedan ökar denna köpkraft genom statliga subventioner. I rak motsats härtill står yrkandet i motionen II: 607, vari förordas, att inkomstförbättringen för jordbruket skall helt utgå av statsmedel. Såsom skäl härför har anförts främst, att den av statsmakterna förordade lönepolitiken åsyftar ett lönestopp, medan de faktiska levnadsomkostnaderna oupphörligen stiga och att i en sådan situation nya prisstegringar icke böra medgivas, särskilt som dessa hårdast drabba de mindre inkomsttagarna och livsnödvändiga varor. I motionerna I: 435 och II: 608 har under hänvisning till i huvudsak samma synpunkter som i motionen II: 606 framhållits, att ett subventionssystem av här ifrågavarande art måste anses i princip oriktigt. Vissa skäl tala emellertid enligt dessa motionärers mening i det nuvarande läget för en moderat konsumentsubventionering. Denna har dock icke ansetts böra få sträcka sig längre än till

i stort sett den del av den kalkylerade inkomstminskningen som har sin grund i fjolårets missväxt, d. v. s. högst 90 miljoner kronor.

Utskottet hyser rent principiellt den uppfattningen, att inkomstökning för jordbruket om möjligt icke bör ske genom subventioner över skattebudgeten. Det må även erinras om att riksdagen tidigare uttalat sig för en avveckling av subventionerna med avseende på livsmedelspriserna. Den minskning av produktionen och därmed av inkomsterna för jordbruket som väntas under det kommande regleringsåret bliva en följd av föregående års missväxt motiverar ett avsteg från den angivna principen. Det hade enligt utskottets mening varit önskvärt, att subventioneringen kunnat inskränkas till ett mot denna inkomstminskning svarande belopp. Jordbrukets inkomstförbättring skulle då i den överskjutande delen ha åstadkommits genom prishöjningar. De överenskommelser i inflationsbekämpande syfte som träffats med statens anställda om begränsning av det rörliga tillägget förutsätta emellertid, att mera betydande höjningar av livsmedelspriserna icke ske. Det måste också förutses, att en mera väsentlig höjning av livsmedelspriserna skulle föranleda krav på löneförbättringar från andra grupper av anställda. Inflationsfaran skulle därigenom öka. Från de sist anförda utgångspunkterna har utskottet ansett sig böra ansluta sig till Kungl. Maj:ts förslag om en fördelning av inkomstförbättringen till jordbruket så att 120,5 miljoner kronor anvisas i form av prisregleringsmedel och återstoden får uttagas genom prishöjningar.

Med det anförda har utskottet tagit ställning till yrkandena i förenämnda motioner.

Liksom föregående år bör möjlighet hållas öppen för en omprövning av priserna på grundval av en i augusti eller därefter, så snart skörderesultatet kan överblickas, företagen omräkning av kalkylen, varvid i huvudsak samma grunder böra tillämpas som under innevarande regleringsår. Utskottet finner för sin del icke anledning till erinran mot fullföljande av en eventuell överenskommelse med jordbrukets organisationer om att kompensationen till jordbruket under vissa förutsättningar skall bestämmas snävare än som följer av den hittills tillämpade fyraprocentsregeln.

I likhet med föredragande statsrådet vill utskottet förorda, att Kungl. Maj:t erhåller befogenhet att inom den anvisade anslagsramen handhava jordbruksregleringarna samt vidtaga av omständigheterna påkallade ändringar i desamma. I motionerna I: 433 och II: 609 har erinrats om att denna fullmakt för Kungl. Maj:t under en följd av år begränsats i enlighet med följande tillägg: »Skulle härvid finnas erforderligt att företaga mera genomgripande ändringar i regleringsåtgärderna, förutsätter jag emellertid att riksdagen höres.» Betänkligheter ha i motionerna anförts mot en sådan utvidgning av fullmakten som en utslutning av den citerade meningen skulle innebära. Utskottet finner för sin del lämpligt, att Kungl. Maj:t i det ovissa läge, som för närvarande råder i fråga om utvecklingen på livsmedelsförsörjningens område, tillägges befogenhet att utan det uppskov som riksdagens hörande kan medföra vidtaga erforderliga ändringar av jordbruksregle-

ringarna inom den ram som riksdagen anger genom medelsanvisningen. Den begränsning av Kungl. Maj:ts ifrågavarande fullmakt som under de senaste åren uppställts har genom de olika tolkningar som kunna inläggas i orden »mera genomgripande ändringar» visat sig vålla tvekan. Utskottet finner det här förordade förtydligandet av fullmaktens innehåll stå i överensstämmelse med det av motionärerna åsyftade önskemålet om precisering av innebörden av de fullmakter och bemyndiganden som regeringen erhåller av riksdagen. Med hänsyn till vad sålunda anförts finner sig utskottet icke kunna biträda vad i motionerna I: 433 och II: 609 hemställts. Kungl. Maj:ts ifrågavarande befogenheter böra gälla till och med den 31 augusti 1949.

Vad härefter angår de särskilda regleringsåtgärderna har utskottet vid genomgång av de olika spörsmålen ansett sig böra i huvudsak tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag. Endast i följande hänseenden har utskottet funnit anledning till uttalanden.

I motionen II: 73 har yrkats fastställelse av höjda garantipriser för inom landet år 1948 odlat vårveete och till bröd tjänligt korn med hemställdan tillika om beslut i frågan så tidigt, att de höjda priserna kunde påverka produktionen i gynnsam riktning. Utskottet får härutinnan hänvisa till att beslut om viss höjning av priserna på vårveete och korn meddelats av Kungl. Maj:t i början av april månad innevarande år samt att höstsädens övervintring icke torde kunnat dessförinnan bedömas. Under hänvisning till det sagda finner utskottet förevarande motion icke böra föranleda någon riksdagens åtgärd.

Vad angår regleringen av fodersäd och andra fodermedel vill utskottet framhålla, att nu gällande bestämmelser, enligt vilka inköp av fodertillskott i regel icke medgives förrän större delen av odlarnas egen skörd förbrukats, medföra olägenhet såtillvida att vid uppgörande av foderstater hänsyn icke kan tagas till det slag av tillskottsoder som förutses bliva erforderligt. Det vore med hänsyn härtill önskvärt, att jämkning i dessa bestämmelser kunde ske så att inköp av medgivet fodertillskott kunde ske tidigare än för närvarande är fallet.

Enligt Kungl. Maj:ts beslut skall det pris, som tillverkare av potatisstärkelse eller brännvin skall erlagga till leverantörer vid inköp av potatis av för fabriksändamål normal kvalitet, fastställas till belopp, som med tre öre per hektoliter och stärkelseprocent överstiger det pris, som varit gällande för tillverkningsåret 1947/48. I motionerna I: 430 och II: 602 har hemställts, att riksdagen måtte besluta en höjning av fabrikspotatispriset med ytterligare två öre per hektoliter och stärkelseprocent. Utskottet finner emellertid icke tillräckliga skäl föreligga att företaga ytterligare höjning av garantipriset på fabrikspotatis. I detta sammanhang vill utskottet uttala, att, sedan behovet av potatis för försörjningsändamål kan anses säkerställt, hinder icke bör möta för avsättning av potatis för andra ändamål.

Beträffande mjölk- och matfetsregleringen har i motionerna I: 431 och II: 603 yrkats, att det nu utgående extra mjölkpristillägget till Norrland och

vissa delar av mellersta Sverige måtte ökas med 6 miljoner kronor till 23,5 miljoner kronor. Bifall till detta yrkande skulle innebära avvikelse från den med jordbrukarorganisationerna träffade överenskommelsen om begränsning av inkomstökningen för jordbruket till 163 miljoner kronor. Med hänsyn härtill finner sig utskottet icke kunna biträda detta yrkande. I motionerna i fråga har därjämte förordats utredning av möjligheten att medelst höjning av arealgränsen för producentbidrag eller annorledes skapa bättre ekonomiska förutsättningar för skoglösa eller skogfattiga norrländska jordbruk samt i anslutning därtill utvidgning av befogenheterna för lantbruksnämnderna att taga hänsyn till de berörda jordbrukens ekonomiska förutsättningar. Med hänsyn till att frågan om grunderna för utbetalning av producentbidrag behandlats såväl vid 1947 års riksdag (särsk. utsk:s utl. nr 2/1947) som tidigare vid innevarande riksdag (jordbr.-utsk:s utl. nr 27/1948) finner sig utskottet icke kunna tillstyrka, att ytterligare utredning angående denna fråga nu företages. Utskottet vill i detta sammanhang hänvisa till att producentbidrag, efter särskild prövning, kan utgå även till innehavare av brukningsdel med större åkerareal än 10 hektar (se härom särsk. utsk:s utl. nr 2/1947 s. 149). Vad gäller förbättring av de norrländska jordbrukens ekonomi annorledes än genom höjning av arealgränsen för producentbidrag torde utredning i detta hänseende böra ankomma på norrlandskommittén. På nu anförda skäl finner utskottet vad i motionerna I: 431 och II: 603 anförts icke böra föranleda någon riksdagens åtgärd.

Vad angår åtgärder till främjande av ullproduktionen har i motionerna I: 434 och II: 610 hemställts, att riksdagen måtte förordna, att förhandlingar upptagas mellan statens livsmedelskommission samt intresserade parter inom jordbruket och näringslivet i övrigt angående utformningen av dessa åtgärder. Utskottet, som ifrågasätter lämpligheten av det i propositionen framlagda förslaget att insamling av ull för subventionering förbehålles slakteriföreningarna, vill för sin del förordna, att i motionerna avsedda förhandlingar komma till stånd.

Kungl. Maj:ts anslagsäskanden ha icke givit utskottet anledning till erinran.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer utskottet,

att riksdagen må

1) med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna II: 606, II: 607, I: 435 och II: 608 samt I: 433 och II: 609, medgiva Kungl. Maj:t att vidtaga erforderliga åtgärder för reglering under nästkommande regleringsår av produktions- och avsättningsförhållandena på jordbrukets område i huvudsaklig överensstämmelse med i förevarande proposition angivna riktlinjer;

2) avslå motionen II: 73 om höjning av garantipriserna för år 1948 odlat vårvete och till bröd tjänligt korn;

3) avslå motionerna I: 430 och II: 602 om höjning av fabrikspotatispriset;

4) avslå motionerna I: 431 och II: 603 om utredning angående förbättring av de ekonomiska förutsättningarna för vissa norrländska jordbruk, utvidgning av befogenheterna för lantbruksnämnderna i Norrland samt ökning av det extra mjölkpristillägget till Norrland och vissa delar av mellersta Sverige;

5) i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt motionerna I: 434 och II: 610 medgiva Kungl. Maj:t att i huvudsaklig överensstämmelse med i propositionen angivna grunder vidtaga åtgärder till främjande av ullproduktionen;

6) å riksstaten för budgetåret 1948/49 under nionde huvudtiteln anvisa

a) till *Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område* ett *reservationsanslag* av 155 000 000 kronor;

b) till *Kostnader i samband med Svenska spannmålsaktiebolagets verksamhet* ett *reservationsanslag* av 65 000 000 kronor;

7) å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1947/48 under nionde huvudtiteln till *Kostnader i samband med Svenska spannmålsaktiebolagets verksamhet* anvisa ett *reservationsanslag* av 30 000 000 kronor;

8) antaga vid propositionen fogat förslag till förordning angående ändring i och fortsatt giltighet av förordningen den 10 juli 1947 (nr 378) om viss avgift å mjölk, grädde och ost.

Stockholm den 18 juni 1948.

På jordbruksutskottets vägnar:

L. TJÄLLGREN.

Vid detta ärendes slutbehandling ha närvarit:

från första kammaren: herrar Tjällgren, Alfred Andersson, Anderberg, Näslund, Hjalmar Nilsson*, Jonsson, Isaksson* och Henry Johansson; samt

från andra kammaren: herrar Andersson i Löbbo*, Liedberg, Andersson i Tungelsta, Gustafson i Vimmerby, Ericsson i Sörsjön*, Andersson i Surahammar, Jacobson i Vilhelmina och Svensson i Ljungskile.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservationer:

1) av herrar *Tjällgren, Hjalmar Nilsson, Isaksson, Liedberg* och *Gustafson* i Vimmerby, vilka ansett, att utskottets utlåtande bort ha följande lydelse.

»Från de delar — — — (lika med utskottet) — — — 90 miljoner kronor.

Utskottet hyser — — — (lika med utskottet) — — — angivna principen.

Utskottet kan emellertid icke tillstyrka, att såsom Kungl. Maj:t föreslagit subventioneringen tillåtes sträcka sig längre än till ett mot denna inkomstminskning svarande belopp. I enlighet med denna ståndpunkt finner sig utskottet böra förordade, att prisstegringar medgivas utöver de i propositionen föreslagna. Starka skäl tala enligt utskottets mening för att dessa prishöjningar läggas på mjölken, vars produktionsekonomi är svag och som samtidigt utgör ett högvärdigt livsmedel till relativt lågt pris. I konsekvens härmed bör en prishöjning ske även på mejerismör och lantsmör. Dessa prishöjningar torde böra bestämmas till ett öre per liter för konsumtionsmjölk och 25 öre per kilogram för mejeri- och lantsmör. Härigenom beräknas jordbruket tillföras en inkomstökning av omkring 42 miljoner kronor utöver vad som följer av de av Kungl. Maj:t förordade prishöjningarna. Härav följer, att det av Kungl. Maj:t till 120,5 miljoner kronor beräknade subventionsbeloppet för mejeri- och slaktdjursprodukter kan begränsas till omkring 78,5 miljoner kronor.

Med det anförda — — — (lika med utskottet) — — — komma till stånd.

Vad slutligen angår Kungl. Maj:ts anslagsäskanden föranleder den av utskottet i det föregående förordade ytterligare prishöjningen på mjölk och smör av 42 miljoner kronor motsvarande sänkning av det av Kungl. Maj:t till allmänt mjölkpristillägg beräknade subventionsbeloppet om 90 miljoner kronor. De sammanlagda kostnaderna för prisreglerande åtgärder begränsas härigenom till 113 miljoner kronor.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställer utskottet,

att riksdagen må

1) i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionerna I: 435 och II: 608 samt med avslag å motionerna II: 606, II: 607 samt I: 433 och II: 609 medgiva Kungl. Maj:t att vidtaga erforderliga åtgärder för reglering under nästkommande regleringsår av produktions- och avsättningsförhållandena på jordbrukets område i huvudsaklig överensstämmelse med av utskottet i det föregående angivna riktlinjer;

2) avslå motionen II: 73 — — — (lika med utskottet) — — — främjande av ullproduktionen;

6) å riksstaten för budgetåret 1948/49 under nionde huvudtiteln anvisa

a) till *Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område* ett *reservationsanslag* av 113 000 000 kronor;

b) till *Kostnader* — — — (lika med utskottet) — — — grädde och ost.»;

2) vid punkten 1) av herrar *Tjällgren, Näslund, Hjalmar Nilsson, Isaks-son, Liedberg, Gustafson* i Vimmerby och *Svensson* i Ljungskile, vilka ansett, att utlåtandets sjunde stycke bort ha följande lydelse: »I likhet — — — (lika med utskottet) — — — i desamma. I enlighet med den begränsning av Kungl. Maj:ts ifrågavarande fullmakt som från riksdagens sida uppställt under de senaste åren förutsätter utskottet emellertid att, därest mera genomgripande ändringar i regleringsåtgärderna befinnas erforderliga, riksdagen höres.» samt att utskottet sålunda bort tillstyrka bifall till motionerna I: 433 och II: 609;

3) vid punkten 4) av herr *Tjällgren*, som ansett, att utskottet bort tillstyrka bifall till motionerna I: 431 och II: 603;

4) vid punkten 6 b) av herrar *Näslund* och *Svensson* i Ljungskile, vilka anfört följande.

»Enligt uppgifter som från Svenska spannmålsaktiebolagets sida lämnats inför utskottet kan numera förutses, att import av spannmål under det kommande regleringsåret icke kan ske i tidigare beräknad omfattning, dels med hänsyn till begränsad tillgång på världsmarknaden och dels med hänsyn till valutasvårigheterna, samt att till följd härav förlusterna för bolagets verksamhet under nämnda regleringsår komma att minska med lägst 10 miljoner kronor. Med hänsyn härtill böra enligt vår mening bolagets förluster för regleringsåret 1948/49, vilka av bolaget i skrivelse till statens livsmedelskommission den 27 februari 1948 uppskattats till 65 miljoner kronor och av Kungl. Maj:t beräknats till 55 miljoner kronor, nedräknas till 45 miljoner kronor. Till täckande av bolagets kostnader för verksamhetsåret 1948/49 skulle sålunda räcka ett 10 miljoner kronor lägre belopp än det av Kungl. Maj:t föreslagna om 95 miljoner eller således 85 miljoner kronor. Minskningen torde böra ske å anvisningen för nästa budgetår.

Under hänvisning till det föregående hemställa vi, att riksdagen å riksstaten för budgetåret 1948/49 under nionde huvudtiteln till *Kostnader i samband med Svenska spannmålsaktiebolagets verksamhet* anvisar ett *reservationsanslag* av 55 000 000 kronor.»